



انه‌ها



یارانه‌ها در ایران مرتبط کردند که خود این موضوع نیز اصطلاحاً باعث تخریب این طرح در ذهنان و افکار عمومی شد در حالی که بسیاری از آن مسائل ارتباطی یا هدفمندی یارانه‌ها نداشت. عمده مشکلاتی که برای هدفمندی به وجود آمد، ناشی از اثرات تخریم، فضای تخریم و مسائلی بود که به خود طرح ارتباطی نداشت.

● نظر تان اگر هدفمندی اجرا نمی‌شد، تخریم‌ها اثر شدیدتری روی اقتصاد ایران نمی‌گذاشت؟

برای مثال با اجرای هدفمندی روند مصرف بنزین در کشور کاهش می‌شد یا قاچاق سوخت در کشور کاهش می‌یافت. سال ۸۹ که اجرای طرح هدفمندی را شروع کردیم، دولت ماهانه به هر ایرانی رقم ۴۵۵۰ تومان پرداخت کرد.

آن زمان نرخ دلار حدود هزار تومان بود. یعنی به هر فرد ایرانی ماهانه بیش از ۴۵ دلار و یک خانواده ۴ نفره حدود ۱۸۰ دلار پرداخت می‌شد. در حالی که آن زمان مطالعات بانک جهانی نشان می‌داد خط فقر برای هر فرد ۱۵ دلار در روز است. یعنی اگر می‌خواهید هیچ فرد فقیری در ایران نباشد، باید ۱۵ دلار در روز یا به عبارتی ۴۵ دلار در ماه به او بدهید. بنابراین عدد ۴۵ هزار تومان در ماه در آن زمان بویژه برای اقشار فقیر جامعه عدد قابل توجهی بود و باعث شد تا با تعریف بانک جهانی هیچ فقیری در ایران وجود نداشته باشد. آثار درآمدی این طرح برای بخش عمده‌ای از طبقات متوسط و فقیر جامعه آثار مثبتی بود که نتایج این طرح نیز بیانگر این موضوع بود. همین منابع درآمدی هر خانوار می‌توانست در هر بحرانی کشور را کمک کند که مردم بتوانند حداقل مایحتاج عمومی‌شان را تأمین کنند. نمی‌توان منکر این موضوع بود که درآمدهایی که در هدفمندی یارانه‌ها در اختیار مردم بویژه طبقات فقیر و متوسط و بویژه در مناطق مرزی

انجام دهیم میزان تورم برای سناریوهای مختلفی را که داشتیم با استفاده از ۳ روش متفاوت بررسی و محاسبه کردیم. یکی روش FP بود. این روش یک مدل تعادلی بود که بانک‌های مرکزی از مطالعات بانک جهانی یا صندوق بین‌المللی پول گرفته بودند و آن زمان مرحوم پاشایی فام که معاون اقتصادی بانک مرکزی بود روی آن کار می‌کرد. در واقع ما تورم را یکبار با این مدل و یکبار با مدل داده - ستانده و یکبار هم با CGA تحلیل حساسیت کردیم. آن زمان مرکز پژوهش‌ها با مدل داده - ستانده یک تحلیلی کرده بود و به اعداد بالایی هم رسیده بود که ما گفتیم این مدل را قبول نداریم. بعداً به ما گفتند جلسه‌ای با حضور اقتصاددانان کشورهای دیگر روی مدل‌ها کارهای اقتصادسنجی کردند برگزار می‌کنیم و شما آنجا درباره عدم واقعی بودن این اعداد بحث کنید و از اعداد خودتان دفاع کنید. احمد توکلی جلسه‌ای در مرکز پژوهش‌ها برگزار کرد که مجموعه‌ای از استادان صاحب‌نظر در اقتصادسنجی در این جلسه حضور داشتند، من هم به همراه آقایان رامین پاشایی فام، زاهدی وفا و علی عسکری به عنوان نمایندگان دولت به این جلسه رفتیم و دلایل خودمان را ارائه کردیم. منتقدان برای اثبات ادعای خود مبنی بر وجود تورم‌های بالا در اجرای این طرح دائماً به مدل‌های اقتصادسنجی تأکید می‌کردند و در افکار عمومی می‌گردند و در افکار عمومی به این گونه‌ها اشاره می‌کردیم. به دست تولید کننده واقعی نمی‌رسید. این مسائل و مشکلاتی است که وقتی جلوی قیمت را می‌گیریم ممکن است در همه بازارها اتفاق بیفتد که در بازار پتروشیمی اتفاق افتاد. به یاد دارم این مشکل حدود یک ماه مانده به اجرای طرح در کارگروهی که در آن هیأتی از پتروشیمی و مدیران بورس حضور داشتند به ما گفته شد. رئیس جمهور دستور داد تا آقای پرویز داوودی، جلسه‌ای در این باره برگزار کند و من هم دبیر آن جلسه باشم و بعد از شنیدن حرف‌ها در نهایت تصمیم بگیریم. چند جلسه‌ای برگزار شد و تمام حرف‌های مسئولان پتروشیمی بویژه بنگاه‌هایی را که از این لحاظ آسیب دیده بودند شنیدیم، نهایتاً در دوره‌ای به این جمع‌بندی رسیدیم که قیمت فوب مردامه را برداریم و قیمت فوب همان زمان را بپذیریم. یعنی پذیرش نتایج بازار پتروشیمی. البته افزایش قیمت محصولات پتروشیمی ناشی از افزایش قیمت جهانی قیمت حامل‌های انرژی و محصولات پتروشیمی نیز افزایش پیدا کرد. از آنجا که ماهه‌ها این محصولات را در بورس کالا با قیمت فوب می‌خریدیم باعث تغییر در رفتار مصرفی مردم شد و مردم دیگر آن رفتار قبلی را نداشتند. نکته بعد اینکه نظارت دولت در طول اجرای این طرح یک نظارت مستمر بود. البته باید بپذیریم طرح‌های اقتصادی علاوه بر اینکه به صورت ذاتی آثاری دارند بخشی از آثارشان به مدیریت کار، پیش‌بینی‌ها، برآوردها و برنامه‌ریزی‌های دقیق بر می‌گردد. در واقع یک بخش ناشی از این بود که برنامه‌ریزی‌های ما به صورت دقیق صورت گرفته بود و بخش دیگرش ناشی از این بود که تحلیل‌های دوستان از آثار طرح غلط بود.

● نتایج مدل‌های شما چه می‌گفت؟

عموم مدل‌هایی که ما استفاده کرده بودیم تورمی حدود ۸ تا ۱۰ درصد را نشان می‌داد. با این حال باز هم اعلام می‌کردیم که این مدل‌ها قدرت پیش‌بینی آثار تورمی این طرح را ندارد، ولی در هر صورت روی سنجش تورم از مدل‌های سنجی استفاده کردیم. می‌خواهم بگویم تحلیل‌های دوستان غلط بود چون آنها با استفاده از روش‌ها و شرایط گذشته آثار تورمی را محاسبه می‌کردند، در حالی که وقتی طرح اجرا شد اصلاحات قیمتی به گونه‌ای بود که باعث تغییر در رفتار مصرفی مردم شد و مردم دیگر آن رفتار قبلی را نداشتند. نکته بعد اینکه نظارت دولت در طول اجرای این طرح یک نظارت مستمر بود. البته باید بپذیریم طرح‌های اقتصادی علاوه بر اینکه به صورت ذاتی آثاری دارند بخشی از آثارشان به مدیریت کار، پیش‌بینی‌ها، برآوردها و برنامه‌ریزی‌های دقیق بر می‌گردد. در واقع یک بخش ناشی از این بود که برنامه‌ریزی‌های ما به صورت دقیق صورت گرفته بود و بخش دیگرش ناشی از این بود که تحلیل‌های دوستان از آثار طرح غلط بود.

● احمد توکلی در گفت‌وگویی

با روزنامه همشهری در سال ۹۰ وقتی خبرنگار از او می‌پرسد چرا پیش‌بینی‌هایتان درباره تورم ناشی از اجرای طرح هدفمندی محقق نشد و وضعیت تولید نیز به هم نریخت، می‌گوید دولت با سیاست‌های دستوری جلوی افزایش قیمت‌ها را گرفت. چقدر حرف احمد توکلی را قبول دارید؟

خیر، به این صورت نبود. دولت می‌خواست که افزایش قیمتی رخ ندهد و جلوی محرک‌های بازار در افزایش قیمت را نگیرد، اما به یاد دارم در آستانه شروع طرح، یکی از مشکلات اساسی ما قیمت حامل‌های محصولات پتروشیمی بود. قیمت محصولات پتروشیمی در آستانه اجرای طرح به دلایل افزایش قیمت حامل‌ها در حال افزایش بود. مسئولان وزارت نفت پیش رئیس جمهور رفته و گفته بودند

افزایش قیمت محصولات پتروشیمی دائماً باعث افزایش قیمت محصولات صنعتی می‌شود، بنابراین باید جلوی افزایش قیمت آنها گرفته شود. بعد هم با فشارهایی که آورده بودند مصوبه‌ای در بورس کالا داده شده بود که تمام قیمت محصولات پتروشیمی در بورس براساس قیمت مردامه محاسبه شود.

● چرا مرداد ماه؟

چون در آن ماه قیمت نفت ۷۵ دلار بود ولی در ماه‌هایی که ما بررسی می‌کردیم قیمت نفت ۸۷ دلار شده بود. بنابراین اگر به قیمت فوب مرداد ماه محاسبه می‌کردند نمی‌توانستند محصولات پتروشیمی را در بورس با قیمت‌های بالاتر و بر اساس قیمت‌های جدید بفروشند. این باعث شده بود که تقاضا به شدت افزایش پیدا کرده و محصولات به دست تولید کننده واقعی نمی‌رسید. این مسائل و مشکلاتی است که وقتی جلوی قیمت را می‌گیریم ممکن است در همه بازارها اتفاق بیفتد که در بازار پتروشیمی اتفاق افتاد. به یاد دارم این مشکل حدود یک ماه مانده به اجرای طرح در کارگروهی که در آن هیأتی از پتروشیمی و مدیران بورس حضور داشتند به ما گفته شد. رئیس جمهور دستور داد تا آقای پرویز داوودی، جلسه‌ای در این باره برگزار کند و من هم دبیر آن جلسه باشم و بعد از شنیدن حرف‌ها در نهایت تصمیم بگیریم. چند جلسه‌ای برگزار شد و تمام حرف‌های مسئولان پتروشیمی بویژه بنگاه‌هایی را که از این لحاظ آسیب دیده بودند شنیدیم، نهایتاً در دوره‌ای به این جمع‌بندی رسیدیم که قیمت فوب مردامه را برداریم و قیمت فوب همان زمان را بپذیریم. یعنی پذیرش نتایج بازار پتروشیمی. البته افزایش قیمت محصولات پتروشیمی ناشی از افزایش قیمت جهانی قیمت حامل‌های انرژی و محصولات پتروشیمی نیز افزایش پیدا کرد. از آنجا که ماهه‌ها این محصولات را در بورس کالا با قیمت فوب می‌خریدیم باعث تغییر در رفتار مصرفی مردم شد و مردم دیگر آن رفتار قبلی را نداشتند. نکته بعد اینکه نظارت دولت در طول اجرای این طرح یک نظارت مستمر بود. البته باید بپذیریم طرح‌های اقتصادی علاوه بر اینکه به صورت ذاتی آثاری دارند بخشی از آثار تورمی این طرح را ندارد، ولی در هر صورت روی سنجش تورم از مدل‌های سنجی استفاده کردیم. می‌خواهم بگویم تحلیل‌های دوستان غلط بود چون آنها با استفاده از روش‌ها و شرایط گذشته آثار تورمی را محاسبه می‌کردند، در حالی که وقتی طرح اجرا شد اصلاحات قیمتی به گونه‌ای بود که باعث تغییر در رفتار مصرفی مردم شد و مردم دیگر آن رفتار قبلی را نداشتند. نکته بعد اینکه نظارت دولت در طول اجرای این طرح یک نظارت مستمر بود.

بانک جهانی یا صندوق بین‌المللی پول گرفته بودند و آن زمان مرحوم پاشایی فام که معاون اقتصادی بانک مرکزی بود روی آن کار می‌کرد. در واقع ما تورم را یکبار با این مدل و یکبار با مدل داده - ستانده و یکبار هم با CGA تحلیل حساسیت کردیم. آن زمان مرکز پژوهش‌ها با مدل داده - ستانده یک تحلیلی کرده بود و به اعداد بالایی هم رسیده بود که ما گفتیم این مدل را قبول نداریم. بعداً به ما گفتند جلسه‌ای با حضور اقتصاددانان کشورهای دیگر روی مدل‌ها کارهای اقتصادسنجی کردند برگزار می‌کنیم و شما آنجا درباره عدم واقعی بودن این اعداد بحث کنید و از اعداد خودتان دفاع کنید. احمد توکلی جلسه‌ای در مرکز پژوهش‌ها برگزار کرد که مجموعه‌ای از استادان صاحب‌نظر در اقتصادسنجی در این جلسه حضور داشتند، من هم به همراه آقایان رامین پاشایی فام، زاهدی وفا و علی عسکری به عنوان نمایندگان دولت به این جلسه رفتیم و دلایل خودمان را ارائه کردیم. منتقدان برای اثبات ادعای خود مبنی بر وجود تورم‌های بالا در اجرای این طرح دائماً به مدل‌های اقتصادسنجی تأکید می‌کردند و در افکار عمومی می‌گردند و در افکار عمومی به این گونه‌ها اشاره می‌کردیم. به دست تولید کننده واقعی نمی‌رسید. این مسائل و مشکلاتی است که وقتی جلوی قیمت را می‌گیریم ممکن است در همه بازارها اتفاق بیفتد که در بازار پتروشیمی اتفاق افتاد. به یاد دارم این مشکل حدود یک ماه مانده به اجرای طرح در کارگروهی که در آن هیأتی از پتروشیمی و مدیران بورس حضور داشتند به ما گفته شد. رئیس جمهور دستور داد تا آقای پرویز داوودی، جلسه‌ای در این باره برگزار کند و من هم دبیر آن جلسه باشم و بعد از شنیدن حرف‌ها در نهایت تصمیم بگیریم. چند جلسه‌ای برگزار شد و تمام حرف‌های مسئولان پتروشیمی بویژه بنگاه‌هایی را که از این لحاظ آسیب دیده بودند شنیدیم، نهایتاً در دوره‌ای به این جمع‌بندی رسیدیم که قیمت فوب مردامه را برداریم و قیمت فوب همان زمان را بپذیریم. یعنی پذیرش نتایج بازار پتروشیمی. البته افزایش قیمت محصولات پتروشیمی ناشی از افزایش قیمت جهانی قیمت حامل‌های انرژی و محصولات پتروشیمی نیز افزایش پیدا کرد. از آنجا که ماهه‌ها این محصولات را در بورس کالا با قیمت فوب می‌خریدیم باعث تغییر در رفتار مصرفی مردم شد و مردم دیگر آن رفتار قبلی را نداشتند. نکته بعد اینکه نظارت دولت در طول اجرای این طرح یک نظارت مستمر بود.

● نتایج مدل‌های شما چه بود؟

عموم مدل‌هایی که ما استفاده کرده بودیم تورمی حدود ۸ تا ۱۰ درصد را نشان می‌داد. با این حال باز هم اعلام می‌کردیم که این مدل‌ها قدرت پیش‌بینی آثار تورمی این طرح را ندارد، ولی در هر صورت روی سنجش تورم از مدل‌های سنجی استفاده کردیم. می‌خواهم بگویم تحلیل‌های دوستان غلط بود چون آنها با استفاده از روش‌ها و شرایط گذشته آثار تورمی را محاسبه می‌کردند، در حالی که وقتی طرح اجرا شد اصلاحات قیمتی به گونه‌ای بود که باعث تغییر در رفتار مصرفی مردم شد و مردم دیگر آن رفتار قبلی را نداشتند. نکته بعد اینکه نظارت دولت در طول اجرای این طرح یک نظارت مستمر بود. البته باید بپذیریم طرح‌های اقتصادی علاوه بر اینکه به صورت ذاتی آثاری دارند بخشی از آثارشان به مدیریت کار، پیش‌بینی‌ها، برآوردها و برنامه‌ریزی‌های دقیق بر می‌گردد. در واقع یک بخش ناشی از این بود که برنامه‌ریزی‌های ما به صورت دقیق صورت گرفته بود و بخش دیگرش ناشی از این بود که تحلیل‌های دوستان از آثار طرح غلط بود.

● احمد توکلی در گفت‌وگویی

با روزنامه همشهری در سال ۹۰ وقتی خبرنگار از او می‌پرسد چرا پیش‌بینی‌هایتان درباره تورم ناشی از اجرای طرح هدفمندی محقق نشد و وضعیت تولید نیز به هم نریخت، می‌گوید دولت با سیاست‌های دستوری جلوی افزایش قیمت‌ها را گرفت. چقدر حرف احمد توکلی را قبول دارید؟

خیر، به این صورت نبود. دولت می‌خواست که افزایش قیمتی رخ ندهد و جلوی محرک‌های بازار در افزایش قیمت را نگیرد، اما به یاد دارم در آستانه شروع طرح، یکی از مشکلات اساسی ما قیمت حامل‌های محصولات پتروشیمی بود. قیمت محصولات پتروشیمی در آستانه اجرای طرح به دلایل افزایش قیمت حامل‌ها در حال افزایش بود. مسئولان وزارت صنعت پیش رئیس جمهور رفته و گفته بودند افزایش قیمت محصولات پتروشیمی دائماً باعث افزایش قیمت محصولات صنعتی می‌شود، بنابراین باید جلوی افزایش قیمت آنها گرفته شود. بعد هم با فشارهایی که آورده بودند مصوبه‌ای در بورس کالا داده شده بود که تمام قیمت محصولات پتروشیمی در بورس براساس

تاریخ شفاهی

دفاع نمایندگان دولت از طرح هدفمندی یارانه‌ها

برخی از این دوستان بدون اینکه مطالعه کنند می‌نشتند و یک عدد سرانگشتی را مطرح می‌کردند، البته در این میان اختلافات سیاسی هم وجود داشت و مزید بر علت بود. همین اعدادی را که شما گفتید در مجلس مطرح کرده و می‌گفتند شما از طرح دفاع کنید. ما برای اینکه این مطالعه را انجام دهیم میزان تورم برای سناریوهای مختلفی را که داشتیم با استفاده از ۳ روش متفاوت بررسی و محاسبه کردیم. یکی روش FP بود. این روش یک مدل تعادلی بود که بانک‌های مرکزی از مطالعات بانک جهانی یا صندوق بین‌المللی پول گرفته بودند و آن زمان مرحوم پاشایی فام که معاون اقتصادی بانک مرکزی بود روی آن کار می‌کرد. در واقع ما تورم را یکبار با این مدل و یکبار با مدل داده - ستانده و یکبار هم با CGA تحلیل حساسیت کردیم. آن زمان مرکز پژوهش‌ها با مدل داده - ستانده یک تحلیلی کرده بود و به اعداد بالایی هم رسیده بود که ما گفتیم این مدل را قبول نداریم. بعداً به ما گفتند جلسه‌ای با حضور اقتصاددانان کشورهای دیگر روی مدل‌ها کارهای اقتصادسنجی کردند برگزار می‌کنیم و شما آنجا درباره عدم واقعی بودن این اعداد بحث کنید و از اعداد خودتان دفاع کنید.



بشرش



● چرا مرداد ماه؟

چون در آن ماه قیمت نفت ۷۵ دلار بود ولی در ماه‌هایی که ما بررسی می‌کردیم قیمت نفت ۸۷ دلار شده بود. بنابراین اگر به قیمت فوب مرداد ماه محاسبه می‌کردند نمی‌توانستند محصولات پتروشیمی را در بورس با قیمت‌های بالاتر و بر اساس قیمت‌های جدید بفروشند. این باعث شده بود که تقاضا به شدت افزایش پیدا کرده و محصولات به دست تولید کننده واقعی نمی‌رسید. این مسائل و مشکلاتی است که وقتی جلوی قیمت را می‌گیریم ممکن است در همه بازارها اتفاق بیفتد که در بازار پتروشیمی اتفاق افتاد. به یاد دارم این مشکل حدود یک ماه مانده به اجرای طرح در کارگروهی که در آن هیأتی از پتروشیمی و مدیران بورس حضور داشتند به ما گفته شد. رئیس جمهور دستور داد تا آقای پرویز داوودی، جلسه‌ای در این باره برگزار کند و من هم دبیر آن جلسه باشم و بعد از شنیدن حرف‌ها در نهایت تصمیم بگیریم. چند جلسه‌ای برگزار شد و تمام حرف‌های مسئولان پتروشیمی بویژه بنگاه‌هایی را که از این لحاظ آسیب دیده بودند شنیدیم، نهایتاً در دوره‌ای به این جمع‌بندی رسیدیم که قیمت فوب مردامه را برداریم و قیمت فوب همان زمان را بپذیریم. یعنی پذیرش نتایج بازار پتروشیمی. البته افزایش قیمت محصولات پتروشیمی ناشی از افزایش قیمت جهانی قیمت حامل‌های انرژی و محصولات پتروشیمی نیز افزایش پیدا کرد. از آنجا که ماهه‌ها این محصولات را در بورس کالا با قیمت فوب می‌خریدیم باعث تغییر در رفتار مصرفی مردم شد و مردم دیگر آن رفتار قبلی را نداشتند. نکته بعد اینکه نظارت دولت در طول اجرای این طرح یک نظارت مستمر بود.

یک شب به من گفتند

رانندگان فلان ماشین‌ها

نسبت به سهمیه بندی

اعتراض دارند. حال

دیگر اختیاراتم متمرکز

بود. اگر به این نتیجه

می‌رسیدم که باید

چیزی تغییر کند، همان

زمان تغییر می‌دادیم

چون دیگر نیازی به

انجام فرایندهای دولتی

نبود. می‌توانستیم با

مصوبه‌ای سهمیه‌ها را

تغییر دهیم. مثلاً یک

بار گفتند مرغداری‌ها

جوجه‌ریزی لازم را ندارند

و این ایجاد مشکل

می‌کند. برای همین به

مرغداری‌ها سهمیه گندم

ارزان دادیم. اگر یادتان

باشد وقتی سهمیه‌ها

را تعیین کردیم، برای

هر خانواده‌ای که یک

ماشین داشت ۶۰ لیتر

سهمیه بنزین تعیین

کردیم اما برای ماه اول ۵۰

لیتر بنزین ۱۰۰ تومانی نیز

در کارت‌شان واریز شد.

حتی برای گازوئیل هم

علاوه بر سهمیه جدیدی

که به آنها دادیم، ۱۰ روز

از مصرف‌شان را گازوئیل

۱۶/۵ تومانی در نظر

گرفتیم



بشرش

یارانه نقدی بهتر از یارانه کالایی بود

نتایج مطالعاتی که براساس سفارش دولت در وزارت رفاه انجام شده بود نشان می‌داد یارانه نقدی روش مؤثرتری نسبت به یارانه غیرنقدی است. حداقل تجربه‌هایی که در سایر کشورها وجود داشت مؤید این موضوع بود که یارانه نقدی نسبت به یارانه غیرنقدی مؤثرتر است و بسیاری از کشورهایی که در این طرح موفق بودند از روش یارانه نقدی استفاده کردند. منطق دولت این بود که می‌خواهیم از خانوارها حمایت کنیم. ما به عنوان دولت اگر بخواهیم حمایت‌مان غیرنقدی باشد باید سبدی مثل سبد کالا را که در سال‌های ۹۳ و ۹۴ از سوی دولت بازدهم به مردم داده شد انتخاب می‌کردیم. اینجا نکاتی وجود داشت، اول اینکه آیا ما می‌توانیم بسته کالایی را تهیه کنیم که متناسب با نیاز تمام مردم ایران باشد؟ به هر حال ممکن است ترکیب هزینه‌ای مردم ایران در مناطق جغرافیایی مختلف متفاوت باشد. واقعاً چه اصراری است که ما به عنوان دولت یک سبد مشخص را به همه مردم ایران اختصاص دهیم. اصولاً این کار با این نگاه که جامعه خودش قدرت تشخیص دارد مغایر بود.

قیمت مردامه محاسبه شود.